

5778

Torah from Around the World

*Ziet! hoe goed en hoe liefelijk is het,
Dat broeders in eendragt wonen.*

*Gelijk de kostbare zalfolie op het hoofd,
Die nederdaalt op den baard, den baard van Aäron,
Welke nederhangt op den boord van zijn gewaad.*

*Zoo ook de dauw van Hermon,
Die nederdaalt op Zions bergen;
Want daar gebiedt de Eeuwige den zegen,
En het leven tot in eeuwigheid.*

*Tehiliem / psalm 133,
vertaling Samuel Israë'l Mulder (1838)*

Sjabbat 25 november 2017 / 7 Kislew 5778, Wajetsé, Beresjiet/Genesis 28:10 - 32:2
Tanach blz. 56 - 65
Haftara: Hosjea 11:7-11, 12:1-15, 13:1-5
Tanach blz. 1154 - 1156

*Commentaar: Burton L. Visotzky, hoogleraar Midrasj aan het Jewish Theological Seminary,
New York.*

vertaler: Channa Kistemaker

[Het Engelse origineel](#)

Leren van een droom

De Tora-lezing van deze week, Wajetsé, begint met de welbekende droom van Jaäkov, waarin hij een ladder ziet die helemaal tot in de hemelen reikt. De droom eindigt met Gods belofte aan hem: „Het land waarop je nu ligt te slapen zal ik aan jou en je nakomelingen geven. Je zult zoveel nakomelingen krijgen als er stof op de aarde is; jouw gebied zal zich uitbreiden naar het Westen en het Oosten, naar het Noorden en het Zuiden.”

Ik zal niet aan de verleiding toegeven om Freud te gaan spelen en een interpretatie geven van de ladder in deze droom (een hint: het heeft te maken met die belofte van een talrijk nageslacht). Liever lees ik nog wat verder in de Tora tot aan de volgende paragraaf:

„Toen werd Jaäkov wakker. 'Dit is zeker,' zei hij, 'op deze plaats is de Eeuwige aanwezig. Dat besepte ik niet. (...) Daarna legde hij een gelofte af: 'Als God mij ter zijde staat en mij op deze reis beschermt, als hij mij brood te eten geeft en kleren aan mijn lichaam, en als ik veilig terugkom bij mijn verwanten, dan zal de Eeuwige mijn God zijn.'"

De rabbijnen weet niet goed raad met al die voorwaarden in deze laatste *psoekiem* (verzen). Zou het kunnen zijn dat onze aartsvader Jaäkov, blijkbaar een onverbeterlijke snoodaard, hier met God aan het onderhandelen is? Na een buitengewoon troostrijke droom, vol beloften van God aan een jongeman die, alles welbeschouwd, is gevlucht omdat zijn leven in gevaar is, heeft Jaäkov de *chotspe* om te zeggen: „Als god mij ter zijde staat, als, als, als . . . dan zal de Eeuwige mijn God zijn." Wat in hemelsnaam kan Jaäkov bedoeld hebben, toen hij dat 'als' bleef herhalen?

Een van de vroegste rabbijnse commentaren op de Tora, *Sifrei Devarim* (nummer 31), dat dateert uit de derde eeuw (van de gewone jaartelling) geeft een voorstelling van deze scène vanuit een nogal idiote invalshoek:

„Heb je je wel eens afgevraagd waarom in de Tora altijd gezegd wordt 'Spreek tot de kinderen van Jisraeel'? Waarom niet 'Spreek tot de kinderen van Awraham' of 'Spreek tot de kinderen van Jitschak'? Waar heeft Jaäkov het aan verdiend dat Gods woord altijd tot hem gericht werd, dat werkelijk honderden *psoekiem* beginnen met 'Spreek tot de kinderen van Jisraeel'?

De Midrasj geeft het volgende antwoord op haar eigen vraag: „Jaäkov kreeg het voorrecht dat Gods geboden tot zijn nakomelingen worden gericht, doordat hij een neurotische joodse ouder was! Jaäkov maakte zich zijn leven lang zorgen: Oy, stel je voor dat een van mijn kinderen een nietsnut wordt. Immers, mijn grootvader Awraham had Jismaël (en die was een nietsnut) en mijn vader Jitschak had Esav (en die was een nietsnut). Stel je voor dat een van mijn kinderen een nietsnut wordt!”

Hiermee hebben we de nodige achtergrondinformatie bij Jaäkofs gelofte in de sidra van deze week: „Als God mij ter zijde staat . . .” De Midrasj stelt de vraag: „Zou Jaäkov echt een moment gedacht hebben dat als God hem niet terzijde zou staan, God zou ophouden God te zijn?” Tenslotte eindigt de passage met 'dan zal de Eeuwige mijn God zijn', en dus concludeert de Midrasj dat Jaäkov bedoelde te zeggen: „Wat er ook gebeurt, God zal mijn God zijn.”

Maar waarom zegt Jaäkov het dan toch? De Midrasj beantwoordt haar eigen vraag: „Wat Jaäkov eigenlijk uitte in deze *pasoeik* was een verzoek aan God. Jaäkov vroeg: „Wat als God zijn **naam** nu eens aan mij zou verbinden, opdat mijn kinderen goed terecht komen en geen nietsnutten worden?” We moeten ons voorstellen dat Jaäkov bad: „Alsjeblieft, God, laat de jongens goed terecht komen . . .”

Verderop in het verhaal verbindt God inderdaad zijn naam aan Jaäkov, want als Jaäkov met de engel worstelt (verteld in de sidra van volgende week), wordt zijn naam veranderd in Jisraël. De laatste lettergreep, '-el', het woord voor 'God', wordt verbonden met Jaäkofs nieuwe naam: Israel.

Onze derde-eeuwse Midrasj bouwt nog verder aan haar fantasie. Ze stelt zich Jaäkov voor op zijn sterfbed, zijn zoons om zich heen verzameld om hen te zegenen (zoals we over een paar weken aan het eind van Beresjiet zullen lezen). Hij roept iedere zoon afzonderlijk bij zich en daarna verzamelt hij ze allemaal voor een laatste waarschuwing. Hij zegt: „Jongens, er zijn twee wegen die je kunt gaan, maar als het erop aan komt, is er nog tijd om van pad te veranderen.”

Nadat hij hen heeft aangespoord *tesjoeva* te doen (terug te keren tot God, red.), vraagt hij hen: „Mijn jongens, staan jullie op goede voet met God, ik bedoel, *echt* op goede voet?” Waarop zij antwoorden: „Luister, Jisraël, onze vader - zoals jij één bent met God, zo is de Eeuwige ook onze God, de Eeuwige is Eén.”

Of, zoals wij het in het Hebreeuws zeggen: *Sjema Jisraël, Adonai Elohénoe, Adonai Echad*.

Dus, van Jaäkovs droom in de sidra van deze week kunnen we drie dingen leren:

1. Dat Jaäkov het voorrecht dat Gods woord tot „de kinderen van Jisraeel” gericht wordt, verkreeg door een neurotische joodse ouder te zijn, die zich voortdurend zorgen maakte of zijn kinderen wel goed terecht zouden komen.
2. Dat zijn droom niet alleen zijn talrijke nageslacht voorspelde, maar dat onze aartsvader Jaäkov op zijn sterfbed voor zijn kinderen *Stairway to Heaven* van Led Zeppelin zou citeren: „Ja, er zijn twee wegen die je kunt gaan, maar als het erop aan komt, dan is er nog tijd om van pad te veranderen.”
3. Dat wij, elke keer dat we het Sjema zeggen, niet alleen de oproep tot ons als volk kunnen horen, maar ook de geruststelling die onze vader Jaäkov hoorde tijdens de laatste momenten van zijn leven: de continuïteit blijft bestaan, je hebt je taak als ouder volbracht, de Eeuwige is onze God, de Eeuwige is Eén.